

Makale Giriş Bölümlerinin Sözbilimsel Yapılarının İncelenmesi*

The Study of Rhetorical Structures of Article Introduction Parts

Halil Erdem ÇOCUK**, Bülent ARI***

Öz: Sözbilimsel incelemelerin odağında hareket ve adım kavramları bulunmaktadır. Alanyazında hareket, tutarlı bir iletişimsel işlevi gerçekleştiren sözbilimsel birim olarak tanımlanır ve hareketin biçimsel değil, işlevsel bir birim olduğunu belirtir. Adım ise hareketteki bilgiyi yapılandırmak için kullanılan oluşturucu öğeler veya yerlerdir. Bu çalışmada, 2005 ve 2015 yıllarında yayınlanan Eğitim bilimleri alanlarındaki makalelerin giriş bölümlerindeki sözbilimsel yapıların; makalelerin bilimsel alanlarına, yayımlandığı yıllara ve dergilere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma, farklı alanlardaki akademik metinlerin sözbilimsel yapı çözümlerinin ortaya konması ve bu yapıların istatistiksel olarak test edilmesi bağlamında önemlidir. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada, ULAKBİM Dergi Park Sistemi veri tabanında; 2005-2015 yıllarında yayınlanan; başlığında “eğitim” kelimesi yer alan, dergilerin ilk ve son sayılarındaki ilk üç eğitim içerikli Türkçe makaleler incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak Bilimsel Makalelerin Giriş Bölümlerindeki Hareket ve Adımları Değerlendirme Rubriği kullanılmıştır. Rubrikten elde edilen verilere göre veri analizinde betimsel, parametrik ve parametrik olmayan istatistikler kullanılarak bulgulara ulaşılmıştır ve bu bulgular çerçevesinde yorumlar yapılmıştır. Çalışmada incelenen makalelerde alanlara (Eğitim-Fen/Matematik ve Sosyal Bilimler), yıllara (2005 ve 2015) ve yayımlandığı dergilere göre istatistiksel farklar olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akademik yazma, akademik metin, sözbilimsel yapılar, hareket, adım

Abstract: The concepts of “act” and “step” remain in the focus of rhetorical studies. In the literature, the act is defined as a rhetorical unit that performs a consistent communicative function and it is stated that the act is a functional unit rather than a formal one. The step is, on the other hand, the constructive items or places that are used to create the information in the act. It was aimed in this study to determine whether there is a significant difference in the rhetorical structures (act and steps) in the introduction parts of the articles in the fields of Educational Sciences published in 2005 and 2015 according to their scientific fields, publishing years and journals. The study is important in that it presents the analysis of rhetorical structure of the academic texts in different fields and statistically tests these structures. In the study which used the descriptive survey model, the first three articles about education published in Turkish language in the first and last issues of the journals (of which name includes “education”) in 2005 and 2015 in the database of ULAKBİM Journal Park System were examined. Evaluation Rubric on Act and Steps in Introduction Parts of Scientific Articles was used as a data collection tool. The findings were reached from the obtained data, using descriptive, parametric and nonparametric statistics, and interpretations were made in the light of these findings. In the articles examined in the study, statistical differences were found according to the fields (education-science/mathematics and social sciences), years (2005 and 2015) and the journals they were published in.

Keywords: Academic writing, academic text, rhetorical structures, move, step

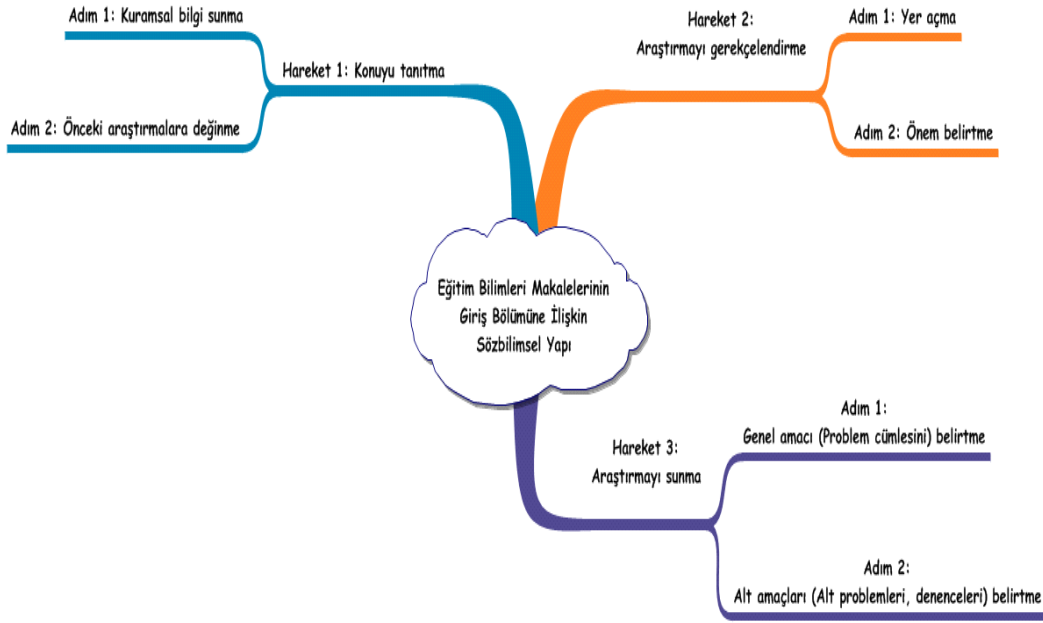
*Bu makale, “Eğitim Bilimleri Alanındaki Makalelerin Giriş Bölümlerinin Bilimsel Söylem Yapısı Bağlamında İncelenmesi” başlıklı doktora tezinin bir kısmıdır.

**Dr., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mersin-Türkiye, ORCID: 0000-0003-0027-4223, e-posta: halilerdemcocuk@gmail.com.

***Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Hatay-Türkiye, ORCID: 0000-0002-7807-3660, e-posta: bülentari01@gmail.com.

Giriş

Sözbilimsel incelemelerin odağında hareket ve adım kavramları bulunmaktadır. Swales (2004), hareketi, tutarlı bir iletişimsel işlevi gerçekleştiren sözbilimsel birim olarak tanımlar ve hareketin biçimsel değil, işlevsel bir birim olduğunu belirtir. Adım ise Nwogu'ya (1997) göre hareketteki bilgiyi oluşturmak için kullanılan oluşturucu ögeler veya yerlerdir. Sözbilimsel çalışmalarda araştırmacıların öne çıkardığı metin içi işlevlere göre sözbilimsel yapı farklılıkları ortaya çıkmıştır. Böylece hareket ve adımlar farklı şekillerde bir araya gelerek bir yapıyı oluşturduğu görülmüştür. Alanyazın incelemeleri ve ön uygulamalar sonunda geliştirilen modelde 3 hareket bulunmaktadır ve her hareket altında ikişer adım vardır. Makalelerin giriş bölümlerine yönelik sözbilimsel yapı modelinin hareket ve adımları Şekil 1'de gösterilmiştir:

Şekil 1. Eğitim Bilimleri Makalelerinin Giriş Bölümüne İlişkin Sözbilimsel Yapı

Şekil 1'de görüldüğü üzere ilk hareketin adı konuyu tanıma olarak adlandırılmıştır. Konuyu tanıma hareketi “kuramsal bilgiyi sunma” (Adım 1)” ve “önceki araştırmalara değinme” (Adım 2)” adımlarından oluşmaktadır. Kuramsal bilgiyi sunma hareketi, araştırmaya ihtiyaç duyulan alanın sınırlandırılarak, anahtar kelimeler bağlamında çalışmanın temel kavramları üzerinden okuyucuyu bilgilendirmeyi amaçlar. Önceki araştırmalara değinme adımı ise, yazar önceki araştırmaları sunarak okuyucuya kendi çalışması hakkında ön bilgi vermeyi amaçlar.

Konuyu tanıma hareketi, Swales'in (1990) Bir Araştırma Alanı Yarat (BAAY) modelindeki “alan belirtme” adımına karşılık gelmektedir. BAAY modelinde bu hareket, “önem belirtme (A1)”, “genel konu ile ilgili genellemeler yapma (A2)” ve “önceki araştırmaları inceleme (A3)” adımlarından oluşmaktadır. Swales 2004 yılında tekrar düzenlediği modelinde bu hareketi aynen korumuş fakat bu hareket altındaki adımları yok etmiştir. Dudley Evans'ın (1986) modelinde ise bu hareket, üç harekete karşılık gelmektedir. Dudley Evans'ın (1986) modelinde “alan tanıma (H1)”, “genel konuyu tanıma (H2)” ve “özel konuyu tanıma (H3)” olarak belirlemiştir. Bu konuda Dudley Evans ile önerilen yapı farklılaşmaktadır. Dudley Evans'ın üç farklı hareketinin işlev olarak aslında birbirini tamamladığı düşünülmektedir. Bu yüzden de Dudley Evans'ın üç hareketini bir hareket ve adımlar altında birleştirilmiştir.

Konuyu tanıma hareketi, Nwogu'nun (1997) sözbilimsel yapısında “art alan bilgisi sunma” hareketine karşılık gelmektedir. “alandaki daha önce sunulmuş bilgilere göndermede bulunma (A1)” ve “temel araştırma sorunlarına göndermede bulunma (A2)” adımları bu hareketi oluşturmaktadır. Alandaki daha önce sunulmuş bilgilere göndermede bulunma adımı

çalışmamızda “alanyazını özetleme” tekniğine karşılık gelmektedir. Temel araştırma sorunlarına göndermede bulunma adımı ise, çalışmamızın ikinci adımı olan “özel konuyu tanıtmaya” ile işlev olarak benzerlik göstermektedir.

Bunton’un (2002) söz bilimsel yapısında ise ilk hareket “alan belirtme”dir. Konu ile ilgili “kuramsal bilgiler verme” (A2) ve “önceki araştırmaları inceleme” (A4) adımları yapı önerimizde “alanyazın özetleme” tekniği altında yer almaktadır. Terimleri tanımlama (A3) ise bizde bir adım olarak değil “tanımlama tekniği” olarak sunulmuştur. Önem belirtme (A1) adımı ise bu çalışmada “araştırmayı gerekçelendirme” hareketi altındadır. Samraj’ın (2002) çalışmasında da ilk hareket “alan belirtme” olarak adlandırılmıştır. “Önem belirtme (A1)” ve “artalan bilgisi sunma (A2)” adımları bu hareketi oluşturmaktadır. Kanoksilopatham (2005) da ise ilk hareket “alanın önemini belirtme” şeklinde yer almaktadır. Swales’te (1990) Bunton’da (2002) ve Samraj’da (2002) birer adım olan “önem belirtme”, Kanoksilopatham’ta (2005) bir hareket olarak yer almaktadır. Bu bölüm aynı zamanda bir alanyazın taramasını da içermektedir.

İkinci hareket, geliştirilen modelde “araştırmayı gerekçelendirme” olarak yer almıştır. Bu hareketi “yer açma (A1)” ve “önem belirtme (A2)” adımları tamamlamaktadır. Bu hareketin temel amacı, araştırmaya duyulan ihtiyacın gerekçelerini okura sunmak ve okuru araştırmayı okumaya teşvik etmektir. Swales de 1990 ve 2004 modellerinde bu hareketi “yer açma” olarak isimlendirmiştir. Bu hareket;

- karşı iddia geliştirme (A1-A),
- araştırma eksikliğini belirtme (A1-B),
- bir soru ortaya koyma (A1-C),
- bir araştırma geleneğini sürdürme (A1-D) adımlarından sadece birine yer verilerek gerçekleştirilmiştir.

Swales (2004) modelinde ikinci harekette, önceki modelde yer alan dört seçeneği ikiye indirmiş, ayrıca ikinci harekete doğruluğu destekleyecek gerekçelendirmeyi sunma adında yeni bir adım eklemiştir. Bunton (2002) da yapı modelinde Swales’in BAAY modelindeki “yer açma hareketini ve adımlarını aynen korumuştur. Samraj (2002) ise BAAY modelindeki adımları bir adım altında toplamış ve buna ek olarak da doğruluğu destekleyecek gerekçelendirmeyi sunma adımını eklemiştir. Araştırmayı gerekçelendirme hareketi, Dudley Evans’da (1986) “mevcut çalışma için hazırlanma”; Nwogu’da (1997) “ilgili araştırmayı değerlendirme” ve Kanoksilopatham’da (2005) “mevcut çalışma için hazırlanma” şeklinde yer almıştır. Önerilen modelde ise yer açma hareketi, Swales’in “karşı iddia geliştirme, araştırma eksikliğini belirtme, bir soru ortaya koyma ve bir araştırma geleneğini sürdürme” adımlarını karşılamaktadır. Ayrıca “önem belirtme” adımının araştırmayı gerekçelendirmedeki işlevi göz önünde bulundurularak bu harekete dâhil edilmiştir.

Üçüncü hareket ise araştırmayı sunma olarak isimlendirilmiştir. “Amacı belirtme (A1)” ve “araştırma soruları ve denenceleri sunma (A2)” adımları bulunmaktadır. Bu hareketin amacı, çalışmanın neden yapıldığını; araştırmaya ilişkin temel ve alt problem cümlelerini açık şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu hareket alanı Swales’in (1990) BAAY modelinde ve Samraj’da (2002) “yer tutma”, Swales Bir Araştırma Seçeneği Açma (BASA) modelinde (2004) “mevcut çalışmayı sunma”; Dudley Evans’da (1986) ve Kanoksilopatham’da (2005) “mevcut çalışmayı tanıtmaya”; Nwogu’da (1997) “yeni çalışmayı sunma” ve Bunton’da (2002) “mevcut çalışmayı sunma” olarak adlandırılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde sözbilimsel yapı çözümlemelerinde Swales’in (1981, 1990 ve 2004) ve Dudley-Evans’ın (1986) modelleri kullanılmıştır. Nwogu (1997), Bunton (2002), Samraj (2002) ve Konoksilopatham (2005) ise Swales ve Dudley Evans modellerinden yararlanarak yeni sözbilim yapı çözümlemeleri geliştirmişlerdir. Yurtiçi çalışmalarda (Gecikli, 2012; Kan, 2014; Kan ve Gedik, 2016; Salihoğlu, 2005; Sarı, 2014) araştırmacılar var olan yapılar üzerinden çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada ise bütün bu yapı çözümlemeleri incelenmiş, ön uygulamalarda makaleler üzerinde sınanmış, hareket ve adımların işlevselliği göz önünde bulundurularak yeni bir model oluşturulmuştur. Daha sonra ise bu model

üzerinden eğitim bilimleri alanlarındaki makalelerin giriş bölümleri incelenmiştir. Böylece hem yeni bir yapı oluşturulmasının hem de farklı alanlardaki makalelerin sözbilimsel yapılarının ortaya konmasının, dilbilimsel çalışma alanlarına ve Türkçe eğitimi akademik yazma alanyazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yukarıdaki alan yazın bağlamında bu çalışmada 2005 ve 2015 yıllarında yayınlanan Eğitim Bilimleri (eğitim bilimleri, fen/matematik bilimleri eğitimi ve sosyal bilimler eğitimi) alanlarındaki makalelerin giriş bölümlerindeki sözbilimsel yapıların bilimsel alanlarına, yayınlandığı yıllara ve dergilere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki problem yanıt aranmıştır.

Makalelerin giriş bölümlerindeki sözbilimsel yapıların (hareket/adım) bilimsel metinlerin yayımlandığı;

1. yıllara göre (2005-2015) anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
2. alanlara göre (eğitim bilimleri-fen/matematik ve sosyal bilimler) anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?
3. dergilere göre anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?

Yöntem

Bu çalışma, betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2006, s. 77).

Veri toplama

ULAKBİM Dergi Park Sistemi veri tabanında başlığında “eğitim” kelimesinin yer aldığı dergilerden 2005 yılından bu yana aralıksız biçimde yılda en az iki sayı çıkaran dergilerdeki (8 adet) eğitim bilimleri makaleleri bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu makalelerden 2005 ve 2015 yıllarında yayınlanan ilk ve son sayılardaki ilk üç eğitim içerikli Türkçe makaleler ise çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu dergiler içinden Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi’ndeki 2005 yılı ilk ve son sayısından çalışmada incelenecek makale ölçütlerine uygunluk gerekçesiyle birer makale seçilmiştir. İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi’nin 2005 yılı yayınlarında da benzer sorun ile karşılaşmıştır. Bu sorun ise bir önceki yılın son sayısı ile bir sonraki yılın ilk sayısından alınan birer makale ile giderilmiştir. Böylece çalışmada 2005 yılı ilk sayıdan 22, son sayıdan 22 olmak üzere 44 makale incelenmiştir. Bununla birlikte 2015 yılından da ölçütlere uygun şekilde ilk sayıdan 24 son sayıdan 24 olmak üzere 48 makale seçilmiştir.

Bilimsel Makalelerin Giriş Bölümlerindeki Hareket ve Adımları Değerlendirme Ölçeği (GİBHAD): Dereceli puanlama anahtarı (rubrik) biçiminde hazırlanan bu ölçme aracında makalelerin giriş bölümlerindeki adımlar 0-6 puan aralığında derecelendirilmiştir. Ölçme aracında hareketlerin puanı, içerdiği adımların puanları toplamına eşit kabul edilmiştir. Derecelendirmede şu puanlar kullanılmıştır: 0= yok, 2= yetersiz, 4= yeterli, 6= oldukça iyi.

Bilimsel makalelerin giriş bölümlerindeki hareket ve adımlar dereceli puanlama anahtarında yer alan 6 performans görevinin 2 puanlayıcı tarafından puanlanmasından elde edilen veriler, genellenebilirlik kuramı kapsamında analiz edilmiş ve elde edilen bulgular incelenmiştir. Evren içinde olup örneklem dışında kalan 30 makale verileri Türkçe eğitimi alanında uzman 2 akademisyen tarafından Bilimsel Makalelerin Giriş Bölümlerindeki Hareket ve Adımları Değerlendirme Ölçeğine (Rubriği) göre değerlendirilmiştir. Bu çalışmadaki üç değişkenlik kaynağı m: makale, g: görev, p: puanlayıcı olarak belirlenmiştir. Araştırmada tümüyle çaprazlanmış desen m x g x p kullanılmıştır. Yani her makale her bir puanlayıcı tarafından rubrikte yer alan her bir performans görevi çerçevesinde puanlanmıştır. İki puanlayıcının 30 makaleyi Bilimsel Makalelerin Giriş Bölümlerindeki Hareket ve Adımları Değerlendirme Rubriğinde yer alan altı görev doğrultusunda puanlamasıyla oluşturulmuş

mxxpg deseni yedi varyans kaynağına ayrılmaktadır. Bu varyans kaynaklarına ait kestirilen genellenebilirlik kuramı ile elde edilen varyans bileşenleri Tablo 1’de açıklanmıştır.

Tablo 1.
Genellenebilirlik Kuramı ile Elde Edilen Varyans Bileşenleri

KAYNAK Kareler Toplamı Serbestlik derecesi Kareler ortalaması Kestirilen varyans bileşen yüzdesi (%)				
M	313.58056	29	10.81312	18.6
P	0.13611	1	0.13611	0.0
G	328.28056	5	65.65611	30.8
MP	5.11389	29	0.17634	0.2
MG	472.63611	145	3.25956	46.1
PG	0.28056	5	0.05611	0.0
MPG	20.96944	145	0.14462	4.3
Toplam	1140.99722	359		100%

Tablo 1’de makalelerin ölçme konusu (object of measurement) olduğu desende ölçme konusu olan makalelere ait elde edilen kestirilen varyans bileşeni toplam varyansın %18,6’sını açıklamaktadır. Makaleler için kestirilen varyans makaleler arası farklılıklar olarak alınır. Makaleler için kestirilen varyansın toplam varyans içindeki oranının en büyük olması istenilen bir durumdur. Çünkü performansla ilişkin ölçme sonuçlarındaki değişkenliğin temel nedeninin makaleler yani ölçmenin temel konusu olması beklenir. Etkileşim ve diğer varyans kaynaklarının ise görece ölçme konusundan büyük olması hata kaynağının ne olduğu ve büyüklüğü hakkında bilgi verir. Tablo 1’e göre varyans bileşenleri içinde makaleler üçüncü sırada yer almaktadır. Buradaki farkın değerlendirme sürecinde görevin daha ön plana çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Ayrıca, makale-görev kaynağının, toplam açıklanan varyansın %46,1’ini açıklaması bu savı güçlendirmektedir. Varyans değişkenleri içindeki önemli diğer kaynak ise görevdir. Burada görev olarak tanımlanan iş, makalelerdeki hareket ve her hareket altındaki işler adımın puanlanmasıdır. Görev kaynağı, toplam varyansın %30,8’sını açıklamaktadır. Puanlayıcı ve puanlayıcı-görev kaynaklarının varyans yüzdeleri bulunmamaktadır. Puanlayıcı; makale-puanlayıcı ve puanlayıcı-görev kaynaklarının varyans yüzdelerinin düşük olması, puanlayıcıların görevleri ve makaleleri değerlendirirken farklılığa neden olmadığını göstermektedir. Puanlayıcı sistematik bir hata kaynağı olmamış; benzer biçimde görev adımlarını ve makaleleri değerlendirmişlerdir. Artık etki, toplam varyansın % 4.’ünü açıklamaktadır. Artık etki $\sigma^2(mp)$, $\sigma^2(mg)$, $\sigma^2(pg)$ varyans bileşenlerini ve tesadüfi hata kaynaklarını içermektedir. Tablo 1’de kestirilen varyans bileşenleri kullanılarak makalelerin giriş bölümlerinin ölçme konusu olduğu mxxpg desenine ait G ve Phi katsayıları sırasıyla .70 ve .58 olarak bulunmuştur. Çalışmanın kapsamlı güvenilirlik analizleri bu sonuçlar bağlamında Genellenebilirlik Kuramına göre yapılmıştır. Genellenebilirlik Kuramında ölçmede tek bir hata kaynağı yerine tüm hata kaynaklarının hem ayrı ayrı hem de birbiriyle etkileşimlerinden kaynaklanan hataları göz önünde tutan bir güvenilirlik (G) katsayısına ulaşılabilir (Shavelson ve Webb, 1991; Brennan, 1992; Brennan, 2001; Yin ve Shavelson, 2004; Güler ve Taşdelen Teker, 2015).

Verilerin analizi

Giriş Bölümlerindeki Hareket ve Adımları Değerlendirme Rubriğinden elde edilen veriler SPSS veri analiz programına aktarılmıştır. Araştırma sorularına koşut olarak hareketlerin ve adımların saptanmasında betimsel (frekans, yüzde) analizlerden yararlanılmıştır. Daha sonra ise GİBHAD rubriği üzerinden normallik testleri yapılmıştır. Büyüköztürk (2008) veri setinin normalliğine ilişkin SPSS tablosu yorumlanırken araştırmalardaki “n” sayısının dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır ve “n” sayısının 50 ve üzeri olması durumunda Kolmogrov-Simirnov testinin kullanılması önermektedir. Veri setinin “n” değeri 92 olması nedeniyle bu çalışmada normallik

testi için Kolmogrov-Simirnov değerlerine bakılmıştır. Normallik testi bulgularına göre p değeri 0.139 bulunmuştur ve 0.05 değerinden büyük olduğu için veri setinin normal dağıldığına karar verilmiştir. Buradan hareketle veri analizinde yıllara göre yapılan istatistiklerde parametrik (T-testi ve ANOVA) kullanılmıştır. Bunun yanında araştırma sorularına göre alanlara ve dergilere ilişkin veri analizlerinde ise parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Çünkü gerek alanlara gerekse de dergilere ilişkin veri analizlerinde “n” değeri 30’un altındadır.

Bulgular

Birinci probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci problemde makalelerin giriş bölümlerindeki sözbilimsel yapıların bilimsel metinlerin yayımlandığı yıllara (2005-2015) göre karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda ilk problem cümlesi “Bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayımlandığı yıllara (2005-2015) göre anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir ve sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Makalelerdeki Hareketlerin Yayımlandığı Yıllara Göre (2005-2015) T-Testi Sonuçları

	Yıl	N	\bar{X}	S.s	sd	t	p
Hareket1	2005	44	4,7273	2,51843	90	2,417	0,018
	2015	48	6,0000	2,52646			
Hareket2	2005	44	1,5682	1,64808	90	2,256	0,026
	2015	48	2,5417	2,38754			
Hareket3	2005	44	5,0227	2,66317	90	1,692	0,094
	2015	48	5,9792	2,74823			
Toplam	2005	44	11,3182	5,21078	90	2,815	0,006
	2015	48	14,5208	5,66058			

Tablo 2’ye göre bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayımlandığı yıllara göre (2005-2015) anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ortaya koymak için yapılan ilişkisiz örneklem t testi sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Konuyu tanıma hareketinde 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=4,72$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=6,00$) arasında 2015 lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($t_{(90)}=2,417$, $p<0.05$).
- Araştırmayı gerekçelendirme hareketinde 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=1,56$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=2,54$) arasında 2015 lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($t_{(90)}=2,256$, $p<0.05$).
- Araştırmayı sunma hareketinde 2005 yılı puan ortalaması ($\bar{X}=5,02$) ile 2015 puan ortalaması ($\bar{X}=5,97$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($t_{(90)}=1,692$, $p>0.05$).
- GİBHAD toplam puan üzerinden yapılan karşılaştırmada ise 2005 yılı puan ortalaması ($\bar{X}=11,31$) ile 2015 puan ortalaması ($\bar{X}=14,52$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($t_{(90)}=2,815$, $p<0.05$).

Diğer alt problem ise “Bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik adımların oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayımlandığı yıllara göre (2005-2015) anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” şeklindedir ve sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3’e göre bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik adımların oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayımlandığı yıllara göre (2005-2015) anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ortaya koymak için yapılan ilişkisiz örneklem t testi sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Konuyu tanıtma hareketi “kuramsal bilgi sunma” adımı 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=3,04$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=3,37$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($t_{(90)}=1,361$, $p>0.05$).
- Konuyu tanıtma hareketi “önceki araştırmalara değinme” adımı 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=1,68$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=2,62$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($t_{(90)}=2,364$, $p<0.05$).
- Araştırmayı gerekçelendirme hareketi “yer açma” adımı 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=0,25$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=1,50$) arasında 2015 lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($t_{(90)}=4,077$, $p<0.05$).
- Araştırmayı gerekçelendirme hareketi “önem belirtme” adımı 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=1,31$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=1,041$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($t_{(90)}=0,848$, $p>0.05$).
- Araştırmayı sunma hareketi “genel amacı belirtme” adımı 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=3,29$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=3,41$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($t_{(90)}=0,505$, $p>0.05$).
- Araştırmayı sunma hareketi “alt amaçları belirtme” adımı 2005 yılı GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=1,72$) ile 2015 GİBHAD puan ortalaması ($\bar{X}=2,56$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($t_{(90)}=1,994$, $p<0.05$).

Tablo 3.

Makalelerdeki Adımların Yayınılandığı Yıllara Göre (2005-2015) T-Testi Sonuçları

	Yıl	N	\bar{X}	S.s	t	p
H1A1	2005	44	3,0455	1,32866	1,361	,177
	2015	48	3,3750	,98121		
H1A2	2005	44	1,6818	1,92623	2,364	,020
	2015	48	2,6250	1,89765		
H2A1	2005	44	,2500	,83874	4,077	,000
	2015	48	1,5000	1,86798		
H2A2	2005	44	1,3182	1,58147	,848	,398
	2015	48	1,0417	1,54312		
H3A1	2005	44	3,2955	1,19260	-,505	,614
	2015	48	3,4167	1,10768		
H3A2	2005	44	1,7273	1,99259	1,994	,049
	2015	48	2,5625	2,02018		

İkinci probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci probleminde bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin ait olduğu alanlara (eğitim bilimleri-fen bilimleri-sosyal bilimler) göre karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. İlk alt problem ise “2005 yılında yayınlanan makalelerdeki hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin ait olduğu alanlara (eğitim bilimleri-fen bilimleri-sosyal bilimler) göre anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” şeklindedir. Problem cümlesine ilişkin yapılan Kruskal-Wallis Test bulguları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4 incelendiğinde 2005 yılı makalelerindeki eğitim bilimleri, fen-matematik bilimleri ve sosyal bilimler alanları arasında gerek “konuyu tanıtma” ($x^2_{(2)}=2,57$; $p>0.05$), “araştırmayı gerekçelendirme” ($x^2_{(2)}=5,38$; $p>0.05$) ve “araştırmayı sunma” ($x^2_{(2)}=2,57$; $p>0.05$) gerekse de toplam sıra ortalamaları ($x^2_{(2)}=3,77$; $p>0.05$) arasında bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.
2005 Yılında Yayınlanan Makalelerdeki Hareketlerin Ait Olduğu Alanlara Göre Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Alanlar	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
H1	Eğitim bilimleri	22	24,41	2	2,57	,277
	Fen-mat. bilimleri	11	24,00			
	Sosyal bilimler	11	17,18			
H2	Eğitim bilimleri	22	26,73	2	5,38	,068
	Fen-mat. bilimleri	11	18,77			
	Sosyal bilimler	11	17,77			
H3	Eğitim bilimleri	22	26,07	2	3,51	,173
	Fen-mat. bilimleri	11	18,36			
	Sosyal bilimler	11	19,50			
Toplam	Eğitim bilimleri	22	26,20	2	3,77	,151
	Fen-mat. bilimleri	11	19,59			
	Sosyal bilimler	11	18,00			

Diğer alt problem ise “2015 yılında yayınlanan makalelerdeki hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin ait olduğu alanlara (eğitim bilimleri-fen-matematik bilimleri-sosyal bilimler) göre anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” şeklindedir. Problem cümlesine ilişkin yapılan Kruskal-Wallis Test bulguları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.
2015 Yılında Yayınlanan Makalelerdeki Hareketlerin Ait Olduğu Alanlara Göre Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Gruplar	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
H1	Eğitim bilimleri	17	27,29	2	1,45	,483	-
	Fen-mat bilimleri	18	21,64				
	Sosyal bilimler	13	24,81				
H2	Eğitim bilimleri	17	30,94	2	14,93	,001	1-2, 3-2
	Fen-mat. bilimleri	18	14,83				
	Sosyal bilimler	13	29,46				
H3	Eğitim bilimleri	17	21,94	2	6,29	,043	3-2, 3-1
	Fen-mat. bilimleri	18	21,14				
	Sosyal bilimler	13	32,50				
Toplam	Eğitim bilimleri	17	27,21	2	9,10	,011	1-2, 3-2
	Fen-mat bilimleri	18	16,94				
	Sosyal bilimler	13	31,42				

*1=Eğitim bilimleri; 2=Fen-matematik eğitimi; 3=Sosyal bilimler eğitimi

Tablo 5’e göre 2015 yılı makalelerindeki eğitim bilimleri, fen-matematik bilimleri ve sosyal bilimler alanları arasında gerek hareketler gerekse toplam sıra ortalamaları üzerinden elde edilen sonuçlara aşağıda yer verilmiştir:

- “Konuyu tanıtmaya” hareketinde alanların sıra ortalamalarına göre bir farkın olmadığı ($X^2_{(2)}=1,45$; $P>0,05$) görülmektedir.
- “Araştırmayı gerekçelendirme” hareketinde alanların sıra ortalamalarına göre bir farkın olduğu ($X^2_{(2)}=14,93$; $P<0,05$) saptanmıştır. Gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre farklılığın eğitim bilimleri-fen/matematik eğitimi ve sosyal bilimler eğitimi-fen/matematik eğitimi arasındadır.

- “Araştırmayı sunma” hareketinde alanların sıra ortalamalarına göre bir farkın olduğu ($X^2_{(2)}=6,29$; $P<0.05$) saptanmıştır. Gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre farklılığın sosyal bilimler eğitimi-egitim bilimleri ve sosyal bilimler eğitimi-fen/matematik eğitimi arasındadır.
- Son olarak ise hareketlerin toplam puanlarının alanların sıra ortalamalarına göre anlamlı olarak ($X^2_{(2)}=14,93$; $P<0.05$) farklılaştığı saptanmıştır. Gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre farklılığın eğitim bilimleri-fen/matematik eğitimi ve sosyal bilimler eğitimi-fen/matematik eğitimi arasındadır.

Bu probleme ilişkin son alt problem ise “2005-2015 yıllarında yayınlanan makalelerdeki hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin ait olduğu alanlara (eğitim bilimleri-fen bilimleri-sosyal bilimler) göre anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” şeklindedir. Problem cümlesine ilişkin yapılan Tek Yönlü ANOVA Ortalama ve Standart Sapma puanları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

2005-2015 Yılında Yayınlanan Makalelerdeki Hareketlerin Ait Olduğu Alanlara Göre Tek Yönlü ANOVA Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Alanlar	N	Ortalama	S.s.
H1: Konuyu Tanıtma	Eğitim bilimleri	39	5,74	2,731
	Fen-mat. eğitimi	29	5,21	2,144
	Sosyal bilimler	24	5,04	2,866
	Toplam	92	5,39	2,589
H2: Araştırmayı Gerekçeleştirme	Eğitim bilimleri	39	2,85	2,134
	Fen-mat. eğitimi	29	,93	1,510
	Sosyal bilimler	24	2,21	2,167
	Toplam	92	2,08	2,113
H3: Araştırmayı Sunma	Eğitim bilimleri	39	5,74	2,935
	Fen-mat. eğitimi	29	4,83	2,221
	Sosyal bilimler	24	6,00	2,904
	Toplam	92	5,52	2,736
Toplam	Eğitim bilimleri	39	14,33	6,010
	Fen-mat. eğitimi	29	10,97	3,571
	Sosyal bilimler	24	13,25	6,556
	Toplam	92	12,99	5,654

Tablo 7.

2005-2015 Yılında Yayınlanan Makalelerdeki Hareketlerin Ait Olduğu Alanlara Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
H1	Gruplar arası	8,760	2	95,428	3,125	,525	
	Gruplar içi	601,153	89	30,541			
	Toplam	609,913	91				
H2	Gruplar arası	61,570	2	30,785	7,944	,001	
	Gruplar içi	344,897	89	3,875			1-2; 2-3
	Toplam	406,467	91				
H3	Gruplar arası	21,383	2	10,691	1,443	,242	
	Gruplar içi	659,574	89	7,411			
	Toplam	680,957	91				
Toplam	Gruplar arası	190,857	2	95,428	3,125	,049	
	Gruplar içi	2718,132	89	30,541			1-2
	Toplam	2908,989	91				

* 1-Eğitim Bilimleri; 2-Fen-Matematik Eğitimi; 3-Sosyal Bilimler Eğitimi

Tablo 7'ye göre 2005-2015 yılında yayınlanan makalelerdeki hareketlerin ait olduğu alanlara göre tek yönlü ANOVA sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- 2005-2015 yıllarında yayınlanan makalelerdeki “konuyu tanıtmaya” hareketinin makalelerin ait olduğu alanlara göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2-89)}=3,125$, $p>0,05$).
- 2005-2015 yıllarında yayınlanan makalelerdeki “araştırmayı gerekçelendirme” hareketinin makalelerin ait olduğu alanlara göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda aradaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($F_{(2-89)}=7,32$, $p<0,05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden testi LSD uygulanmıştır. LSD sonuçları bağlamında eğitim bilimleri ($x=2,85$) ile fen-matematik eğitimi (0,93) ve sosyal bilimler eğitimi (2,21) ile fen-matematik eğitimi (0,93) puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır.
- 2005-2015 yıllarında yayınlanan makalelerdeki “araştırmayı sunma” hareketinin makalelerin ait olduğu alanlara göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(2-89)}=1,443$, $p>0,05$).
- 2005-2015 yıllarında yayınlanan makalelerdeki hareketlerin toplam puanlarının makalelerin ait olduğu alanlara göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda aradaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($F_{(2-89)}=3,125$, $p<0,05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden testi LSD uygulanmıştır. LSD sonuçları bağlamında eğitim bilimleri ($X=2,85$) ile fen-matematik eğitimi (0,93) puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır.

Üçüncü probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü problemde bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayımlandığı dergilere (8 adet) göre karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. İlk alt problem ise “Bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde 2005 yılında yayımlanan dergilere göre anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” şeklindedir. Problem cümlesine ilişkin yapılan Kruskal-Wallis Test bulguları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

2005 Yılında Yayınlanan Makalelerdeki Hareketlerin Yayınlandığı Dergilere Göre Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Gruplar	N	Sıra Ort.	sd	X^2	p	Anlamlı Fark
GİBHAD	1-AÜEBFÖED	2	35,75	7	26,57	,000	1-2; 1-4;
Toplam	2-AÜKKBEFD	6	17,33				1-6; 3-2;
Puan	3-EGEÜEFD	6	38,08				3-4; 3-5;
	4-EÜEFD	6	7,33				3-6; 3-8;
	5-GÜGEFAD	6	24,58				5-4; 6-4;
	6-İÜHAYEF	6	18,58				7-4; 7-6;
	7-İBEFD	6	32,08				7-8
	8-OMÜEFD	6	15,08				

Tablo 8’e göre 2005 yılında yayımlanan makalelerdeki hareketlerin yayımlandığı dergilerin sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak bir farkın olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(7)}=26,57$; $p<0,05$). Bu farkın hangi grup ya da gruplar lehine olduğunu anlamak için yapılan Mann-Whitney U testi karşılaştırmalarına göre 13 değişik grupta fark tespit edilmiştir. Sıra

ortalamaları dikkate alındığında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi'nden, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nden ve Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi'nden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi ise Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi ve İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi dışındaki bütün eğitim fakülteleri dergilerinden sıra ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksektir. Bunun yanında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi ve Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nden anlamlı düzeyde yüksek sıra ortalamasına sahiptirler. Son olarak ise İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nden, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi'nden ve 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nden anlamlı düzeyde yüksek sıra ortalamasına sahiptir.

Diğer alt problem ise “Bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde 2015 yılında yayımlanan dergilere göre anlamlı bir farklılık oluşmakta mıdır?” şeklindedir. Problem cümlesine ilişkin yapılan Kruskal-Wallis Test bulguları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

2015 Yılında Yayımlanan Makalelerdeki Hareketlerin Yayımlandığı Dergilere Göre Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Gruplar	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
GİBHAD	1-AÜEBFD	6	39,83	7	15,22	,033	1-5; 1-6; 1-7; 1-8; 3-6
Toplam	2-AÜKKBEFD	6	18,25				
Puan	3-EGEÜEFD	6	32,33				
	4-ERZİNCANEFD	6	27,75				
	5-GÜGEFAD	6	21,17				
	6-İÜHAYEF	6	13,67				
	7-İBEFD	6	22,50				
	8-OMÜEFD	6	20,50				

Tablo 9’a göre 2015 yılında yayımlanan makalelerdeki hareketlerin yayımlandığı dergilerin sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak bir farkın olduğu belirlenmiştir ($X^2_{(7)}=26,57$; $p<0.05$). Bu farkın hangi grup ya da gruplar lehine olduğunu anlamak için yapılan Mann-Whitney U testi karşılaştırmalarına göre 5 değişik grupta fark tespit edilmiştir. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi'nin Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nden, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi'nden, İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nden ve 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergi'sinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi ise Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi'nden anlamlı düzeyde yüksek sıra ortalamasına sahiptir.

Tartışma / Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın ilk probleminde bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareket ve adımların oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayımlandığı yıllara (2005-2015) göre karşılaştırılmıştır. Bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayımlandığı yıllara göre (2005-2015) anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ortaya koymak içinse ilişkisiz örneklem t testi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre 2005-2015 yılları arasında toplam puan üzerinde ve “konuyu tanıtmaya” ile “araştırmayı gerekçelendirme” hareketlerinde puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı düzeyde 2015 yılı lehine bulunmuştur. Araştırmayı sunma hareketinde ise aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Birinci problemin bir diğer alt probleminde ise bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik adımların yıllara göre anlamlı bir farklılığa neden olup olmadığı araştırılmıştır. Bulgular incelendiğinde konuyu tanıtmaya hareketinin kuramsal bilgi sunma adımıyla anlamlı bir istatistiksel fark yokken önceki araştırmalara değinme adımıyla anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. “Araştırmayı gerekçelendirme” hareketinde ise “yer açma” adımıyla anlamlı bir fark söz konusuysen “önem belirtme” adımıyla ortalamalar arası fark tespit edilmemiştir. Son hareket olan araştırmayı sunmanın “genel amaçları belirtme” adımıyla anlamlı bir fark yoktur; fakat “alt amaçları belirtme” adımıyla ortalamalar arası fark anlamlı düzeydedir. Fark çıkmayan adımlar “kuramsal bilgi sunma, önem belirtme ve amaç belirtme” adımlarıdır. Kan (2014) Türkçe yazılan yüksek lisans tezleri üzerinde yaptığı çalışmada bu üç adımın (sırasıyla %85.29; %94.12; %97.06) tezlerin genelinde yer aldığını saptamıştır. Alanyazındaki diğer çalışmalarda (Bunton, 2002; Posteguillo, 1999; Salom, Monreal ve Olivares, 2008; Samraj, 2002, 2008; Yağız, 2009; Yarar, 2001) da kuramsal yapıyı oluşturan kuramsal bilgi sunma ve önem belirtme hareketinin/adımının var olduğu gözlenmiştir. Sadece Jogthong’da (2001) kuramsal bilgi sunma hareketi/adımı yer alırken önem belirtme hareketi/adımı az sayıda metinde bulunmaktadır.

2005-2015 yılları arasındaki bilimsel metinlerin ortalamalar arası fark çıkan adımları birinci harekette “önceki araştırmalara değinme”; ikinci harekette “yer açma”; üçüncü harekette ise “alt amaçları belirtme” adımlarıdır. Bu adımlar irdelendiğinde temel adımların dışında bir çalışmayı özelleştiren adımlar olduğu görülmektedir. Temel adımlarda (kuramsal bilgi sunma, önem belirtme, amaç belirtme) fark çıkmazken bir çalışmayı daha da özelleştiren ve detaylandıran adımlarda (önceki araştırmalara değinme, yer açma, alt problemleri sunma) fark çıkması; bu farkın da son yıllar lehine olması dikkat çekicidir. Bu sonuçlara göre, araştırmacıların aradan geçen on yıllık bir süreç sonunda bilimsel metinlerinde kendi çalışmalarını tanıtırken çalışma konuları ile ilgili başka konuları daha titiz inceledikleri ve raporlaştırdıkları; çalışmalarının alanyazındaki hangi boşluğu ne şekilde doldurduğu ve araştırmalarını sunarken sadece amaç belirtmekle yetinmedikleri alt amaçlara da çalışmalarında yer verdikleri ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın ikinci probleminde bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin ait olduğu alanlara (eğitim bilimleri-fen bilimleri-sosyal bilimler) göre karşılaştırılmıştır. 2005 yılı makalelerindeki eğitim bilimleri, fen-matematik bilimleri eğitimi ve sosyal bilimler eğitimi alanlarında “konuyu tanıtmaya, araştırmayı gerekçelendirme ve araştırmayı sunma” hareketlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca toplam puan bağlamında da alanlar arası farklılık bulunmamaktadır. 2015 yılı makalelerinde ise “konuyu tanıtmaya” hareketinde alanlar arasında fark yoktur. “Araştırmayı gerekçelendirme” hareketinde ise eğitim bilimleri ve sosyal bilimler eğitimi, fen-matematik eğitiminden anlamlı düzeyde sıra ortalamaları yüksektir. “Araştırmayı sunma” hareketinde ise sosyal bilimler eğitimi, eğitim bilimleri ve fen-matematik eğitiminden anlamlı düzeyde yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Toplam puan üzerinden yapılan değerlendirmede ise eğitim bilimleri ve sosyal bilimler eğitiminin sıra ortalamaları, fen-matematik eğitiminden anlamlı düzeyde yüksektir. Son olarak ise 2005-2015 yayınlarının alanlara göre anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadıkları test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, “konuyu tanıtmaya ve araştırmayı sunma” hareketlerinde bir farklılık gözlenmezken “araştırmayı gerekçelendirme” ve toplam puan üzerinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Araştırmayı gerekçelendirme hareketinde eğitim bilimleri ve sosyal bilimler eğitimi, fen-matematik eğitiminden anlamlı düzeyde yüksek ortalamaya sahiptir. Toplam puanda ise eğitim bilimleri alanındaki makalelerin ortalamaları, fen-matematik eğitimi alanındaki makalelerin ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

2005 yılı yayınlarında gerek hareket ve adımların bulunma oranları incelendiğinde gerekse bu hareket ve adımların oluşturma sürecinde yaşanan sorunlar göz önünde tutulduğunda benzer sonuçlara ulaşılmaktadır.

2015 yılına gelindiğinde ise araştırmacıların, bilimsel metin yazma stillerinde bir gelişim gözlemlendiği saptanmıştır. Araştırmacılar, konu ile ilgili bilgi sunma, önem ve amaç belirtme gibi temel adımların yayında kendi çalışmalarını daha özgün kılacak ve diğer çalışmalar arasındaki yerini ortaya koyacak adımlara da yer vermişlerdir. Bu ilerlemede

alanlara ait söylem topluluğunun artışı da etkilemektedir. Özellikle eğitim bilimleri ve sosyal bilimler eğitimi alanındaki çalışmalarda son yıllarda artan çeviri çalışmalarının, kongrelerin ve sempozyumların söylem topluluğunun bir atışı sonucu oluştuğu; bunun da akademik yazma stillerine olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın beşinci problemde bilimsel söylem yapısını sağlamaya yönelik hareketlerin oluşturulma düzeylerinde bilimsel metinlerin yayınlandığı dergilere (8 adet) göre karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. 2005 yılında yayımlanan makalelerdeki hareketlerin yayınlandığı dergilerin sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak bir farkın olduğu belirlenmiştir. Bu farkın hangi grup ya da gruplar lehine olduğunu anlamak için yapılan Mann-Whitney U testi karşılaştırmalarına göre 13 değişik grupta fark tespit edilmiştir. 2015 yılında yayımlanan makalelerdeki hareketlerin yayınlandığı dergilerin sıra ortalamaları arasında ise 5 değişik grupta fark tespit edilmiştir. 2005 yılı dergileri içinde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi ve İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi diğer dergilere göre akademik yazma stiline daha uygun makaleler yayınladıkları görülmüştür. 2015'te ise dergiler arasından sadece Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi diğerlerine göre daha yüksek sıra ortalamasına sahip olmuştur. 2005 yılına ilişkin gruplar arası farkın fazlayken 2015 yılında gruplar arası farkın azalmasında araştırmacıların akademik yazma süreçlerinin gelişmesi; yurt içi ve yurt dışı çalışmalara daha kolay ulaşmaları ve bunlar yanında dergicilik sektörünün gelişimi ile açıklanabilir. Özellikle elektronik dergiciliğin hızla artması; TÜBİTAK ve YÖK arasında imzalanan bir protokol ile YÖK dokümantasyon hizmetleri de devralınarak TÜBİTAK tarafından ULAKBİM'in kurulması bu konuda önemli bir etkidir. 2005 yılı itibariyle ULAKBİM (2005) "234 dergi, 9103 konferans bildirisi, yıllık toplantılar, 1674 IEE standartı ve 1.250.000 dokümana tam metin erişim" sağlamaktadır. 2015 yılında ise ULAKBİM'de 12 veri tabanına abonelik yapılmış olup veri tabanlarından 23.374 elektronik dergiye, 1.171 elektronik kitaba, 50 milyondan fazla bibliyografik kayıda, 1.220 konferans serisi içinde 2,5 milyondan fazla konferans bildirisine ve 3.341 standarda erişim sağlanmıştır (TÜBİTAK, 2005).

Çalışmadan elde edilen bulgular ve tartışmalar doğrultusunda özelde bu alanda çalışan araştırmacılara ve genelde akademik yazma sürecine ilişkin şu öneriler sunulmuştur:

- Bu çalışma 2005 ve 2015 yıllarında yayınlanan; dergi adında "eğitim" sözcüğü geçen ve ULAKBİM'de taranan Eğitim bilimleri alanındaki Türkçe makaleler ile sınırlıdır. Eğitim bilimleri terimi ise kendi içinde eğitim bilimleri, fen-matematik bilimleri eğitimi ve sosyal bilimler eğitimi kapsamaktadır. Bu nedenle elde edilen bulgular bütüncül bir değerlendirme ile sunulmuştur. Bu nedenle bu alanların her birine yönelik belirli yılları kapsayan çalışmalar yapılabilir.
- Lisans yıllarındaki dönem ödevlerinden lisansüstü programlardaki makale ve tez yazma süreçlerine kadar her aşamada akademik yazmanın araştırmacılarca etkin kullanımını sağlamak için müfredata dersler konabilir.
- Üniversiteler bünyesinde araştırmacılara bilimsel metinlerini yayınlamadan önce kontrol ettirebilecekleri ve dönüt alabilecekleri akademik yazma merkezleri kurulabilir.
- Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre araştırmacıların akademik yazma sürecinde en çok zorlandıkları alanın araştırmayı gerektiren hareketi olduğu saptanmıştır. Kan ve Uzun'un (2015) da belirttiği gibi yüksek lisans ve doktora öğrencileri ders alma sürecinde mantık ve felsefe derslerine yönlendirilerek gerektiren süreçlerine ilişkin bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.

Kaynaklar

- Brennan, R. L. (1992). *Elements of generalizability theory*. Iowa City, IA. American College Testing.
- Brennan, R. L. (2001). *Generalizability theory*. New-York: Springer-Verlag.
- Brennan, R. L. (1992). *Elements of generalizability theory*. Iowa City, IA. American College Testing.

- Bunton, D. (2002). Generic moves in Ph.D thesis introductions. J. Flowerdew (Yay. haz.). *Academic discourse*, içinde (ss. 57-75). London: Pearson Education.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dudley-Evans, T. (1986). Genre Analysis: An investigation of the introduction and discussion sections of M. Sc dissertations. M. Coulthard (Yay. haz.). *Talking About Text*, içinde (s. 128-45). Birmingham: English Language Research, University of Birmingham.
- Gecikli, M. (2012). *Türkiye’de İngiliz dili ve eğitimi alanında yazılmış olan yüksek lisans tezlerinin giriş bölümlerinin yapısal incelemesi: Bir tür analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Güler, N. ve Taşdelen Teker, G. (2015). Açık uçlu maddelerde farklı yaklaşımlarla elde edilen puanlayıcılar arası güvenilirliğin değerlendirilmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 6(1), 12-24.
- Jogthong, C. (2001). *Research article introductions in Thai: Genre Analysis of Academic Writing* (Unpublished doctoral dissertation). West Virginia University, Virginia.
- Kan, M. O. (2014). *Retorik yapı temelli bir metindilbilim çözümlemesi: Türkçe Yazılan yüksek lisans tezlerindeki retorik yapı özellikleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kan, M. O. ve Gedik, F. N. (2016). Türkçe eğitimi alanında yüksek lisans tezi tamamlayanların akademik yazma ve tez oluşturma sürecine ilişkin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 6(3), 402-408.
- Kanoksilapatham, B. (2005). Rhetorical structure of biochemistry research articles. *English for Specific Purposes*, 24(1), 269-292.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yay.
- Nwogu, K. N. (1997). The medical research paper: Structure and functions. *English for Specific Purposes*, 16(1), 119-138.
- Posteguillo, S. (1999). The schematic structure of computer science research articles. *English for Specific Purposes* 18(2), 139-160.
- Salihoglu, U. M. (2005). *The analyses of research article introductions by Turkish authors writing in English* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Salom, L. G., Monreal, C. S. ve Olivares, M. C. (2008). *The move-step structure of the introductory sections of Spanish* (Unpublished Doctoral Dissertation). RESLA, 21, 85-106.
- Samraj, B. (2002). Introductions in research articles: Variations across disciplines. *English for Specific Purposes*, 21, 1-17.
- Samraj, B. (2004). Discourse features of the student-produced academic research paper: variation across disciplinary courses. *Journal of English for Academic Purposes*, 3(1), 5-22.
- Sarı, İ. (2014). *Textual organization of articles: a move analyses of research articles in aerospace engineering* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Shavelson, R. J. ve Webb, N. M. (1991). *Generalizability theory: a primer*. USA: SAGE Publications.
- Swales, J. M. (1990) *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Swales, J. M. (2004). *Research genres: explorations and applications*. Cambridge: CUP.
- Tübitak ULAKBİM. (2005). *Ulusal akademik ağ ve bilgi merkezi faaliyet raporu*. Erişim adresi: <http://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/faaliyet2005.pdf>
- Yağız, O. (2009). *The academic writing of Turkish graduate students in social sciences: Approaches, processes, needs and challenges* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Yarar, E. (2001). Bilimsel araştırma makalelerindeki “Giriş bölümleri”nin söylem yapıları. Ö. Ekmekçi (Yay. haz.), *XIV. Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, içinde (ss. 110-123). Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları.
- Yin, Y. ve Shavelson, R. J. (2004). *Generalizability analysis for concept mapping assessment of students' science achievement*. Paper presented at the annual meeting of the AERA, San Diego, CA.

Extended Abstract

Introduction

The concepts of “act” and “step” remain in the focus of rhetorical studies. In the literature, the act is defined as a rhetorical unit that performs a consistent communicative function and it is stated that the act is a functional unit rather than a formal one. The step is, on the other hand, the constructive items or places that are used to create the information in the act. The researcher considering the literature prepared the rhetorical structures in this study. In the model that was developed, there are 3 acts and two steps under each act. The act of introducing the subject consists of the steps of "presenting the theoretical information" (Step 1) and "mentioning the previous researches" (Step 2). The second act was specified as "justification for research" in the model. The steps "Opening (A1)" and "Assigning importance (A2)" complete this act. The third act is called Research Presentation, including the steps of "designating the aim (A1)" and "presenting research questions and hypotheses (A2)".

It was aimed in this study to determine whether there is a significant difference in the rhetorical structures (act and steps) in the introduction parts of the articles in the fields of Educational Sciences (educational sciences, science / mathematical sciences education and social sciences education) published in 2005 and 2015 according to their scientific fields, publishing years and journals. For this purpose, answers to the following questions were sought in the study.

- Is there a significant difference in the rhetorical structures (act/step) in the introduction parts of the articles according to the publication year (2005-2015) of the scientific texts?
- Is there a significant difference in the rhetorical structures (act/step) in the introduction parts of the articles according to the fields (education-science/mathematics and social sciences) of the scientific texts?
- Is there a significant difference in the rhetorical structures (act/step) in the introduction parts of the articles according to the journals the scientific texts were published in?

Method

In the study which used the descriptive survey model, the first three articles about education published in Turkish language in the first and last issues of the journals (of which name includes “education”) in 2005 and 2015 in the database of ULAKBIM Journal Park System were examined. Evaluation Rubric on Act and Steps in Introduction Parts of Scientific Articles was used as a data collection tool. The findings were reached from the obtained data, using descriptive, parametric and nonparametric statistics, and interpretations were made in the light of these findings.

Findings

In the study, a significant difference was found in introducing the subject and justification for research acts of the articles during the ten-year period. On the other hand, there was no significant difference between the score averages in the research presentation act. According to these results, it is revealed that, after a period of ten years, the researchers have been studying and reporting on other issues related to study subjects more thoroughly while introducing their own subject in their scientific texts, in what way their work has filled in the gap in the field, and

that they are not satisfied with specifying only the purpose while presenting their researches, including the subordinate purposes in their study.

In another problem of the research, the level of formation of acts aiming to make scientific discourse structure is compared according to the fields where scientific text belongs (Educational Sciences - Science - Social Sciences). Among the three different fields in the 2005 articles, there was no significant difference in the acts of introducing the subject, research presentation and justification for research. In the 2015 articles, there is no significant difference between the fields in the act of introducing the subjects. On the other hand, there is a significant difference between the fields in the acts of research presentation and justification for research. These results are parallel to the data in the first problem statement. Over the years, every field has begun to consider justification when creating articles, and researchers have found ways to present their work more effectively.

Another finding that draws attention in the study is the changes that the journals have had over the decade. The finding that inter-group difference as to the 2005 articles is higher than the 2015 articles can be explained by the improvement of researchers in academic writing process, more easily access to the domestic and international works as well as the development of journal publishing sector. Especially the rapid increase of electronic journals and the establishment of ULAKBİM by TÜBİTAK by taking over the CoHE documentation services through a protocol signed between TÜBİTAK and the Council of Higher Education (CoHE) is also an important factor on this issue.

In the light of the findings of the study and discussions, the following suggestions were made particularly for researchers working in this field and generally about the academic writing process:

- This study is limited to the Turkish articles in educational sciences searched in ULAKBİM and published in 2005 and 2015 in the journals of which name involves the word “education”. The educational sciences, on the other hand, include the education sciences, science-mathematics education and social sciences education. The findings are presented in a holistic evaluation. For this reason, studies covering specific years can be made for each of these areas.
- Courses can be added to the curriculum to ensure the effective use of academic writing by the researchers at every stage from term papers in the undergraduate years to article and thesis writing processes in graduate programs.
- Academic writing centers can be established in universities where the researchers can check and review their scientific texts before they are published.